
UVODNA BESEDA

Nena Židov

13

Pred nami je Etnolog, s katerim obeležujemo **80 let Slovenskega etnografskega muzeja**. Tako so v letošnjem osrednjem tematskem sklopu besedila, povezana s Slovenskim etnografskim muzejem in posamezniki, predvsem njegovimi nekdanjimi upravniki oz. direktorji (z izjemo dr. Ivana Sedeja, kateremu smo posvetili tematski sklop v Etnologu 8) in nekaterimi drugimi, ki so pomembno prispevali k nastanku in nadaljnjemu razvoju muzeja. Sedanji kustosi in kustodinje predstavljamo posamezne kustodiate in nekatere segmente muzejske dokumentacije.

Bojana Rogelj Škafar v članku umešča muzej med zgodovinsko življenje naroda in nacionalno identiteto ter obravnava muzej kot nosilca simbolov nacionalne identitete. S tega vidika analizira vlogo muzeja od začetkov oblikovanja slovenskega naroda in začetkov zbiranja etnografskih predmetov do danes.

Jože Hudales v svojem prispevku razkriva konceptualni in institucionalni položaj etnologije v okvirih Kranjskega deželnege muzeja v 19. in začetku 20. stoletja in ga primerja s položajem etnologije v nekaterih drugih slovenskih in evropskih muzejih. Opozarja na dediščino, s katero je muzej leta 1923 stopil na svojo samostojno pot.

Helena Ložar - Podlogar na osnovi avtobiografskih zapisov *Rajka Ložarja*, medvojnega upravnika Etnografskega muzeja v Ljubljani, predstavlja njegovo tedanje delo, ki je bilo kljub otežkočenemu delovanju poleg vodenja muzeja usmerjeno predvsem v zbiranje predmetov, v izdajo Narodopisja Slovencev, urejanje revije Etnolog in sodelovanje pri projektu Obnova slovenske vasi.

Alenka Simikič nam predstavlja "ozadje" življenja in dela prve muzejske terenske ekipe, ki je odšla na teren leta 1948. Seveda ob tem osvetljuje tudi podobo organizatorja projekta, tedanjega muzejskega ravnatelja dr. Borisa Orla.

Inja Smerdel predstavlja dosedanje pisanje slovenskih folkloristov in etnologov o dr. Milku Matičetovem in v nadaljevanju predstavlja njegovo življenje in še posebej tista področja njegovega dela, ki se jim je največ posvečal.

V nadaljevanju sledijo predstavitve historiatov, stanj in vizij nekaterih kustodiatov Slovenskega etnografskega muzeja. Tako *Janja Žagar* predstavlja

---

tekstilno zbirko, *Polona Sketelj* kustodiat za gospodarstvo, promet in transport in *Nena Židov* kustodiat za socialno kulturo.

O prvem obdobju delovanja kustodiata za slovenske izseljence, zamejce, pripadnike narodnih manjšin in drugih etnij pri nas piše *Daša Hribar* in o zbiralni politiki kustodiata za Azijo, Oceanijo in Avstralijo *Ralf Čeplak Mencin*. Z vsebinsko podobo pedagoško-andragoške službe Slovenskega etnografskega muzeja bralce seznanja *Sonja Kogej Rus*.

Anja Serec Hodžar bralstvu razkriva, kaj vse se skriva v tako imenovanem "hišnem arhivu", ki ga hrani Oddelek za dokumentacijo Slovenskega etnografskega muzeja.

14 *Nadja Valentinčič Furlan* v svojem prispevku predstavlja in analizira trinajst filmskih dokumentov dr. Borisa Kuharja, nastalih med letoma 1963 in 1971 na slovenskem etničnem ozemlju. Ugotavlja, da je bil Kuhar prvi avtor filmov, namenjenih za razstavo.

Vesna Bižič - Omčikus nas seznanja z dokumenti, ki jih hrani Etnografski muzej v Beogradu in pričajo o delu dr. Nika Županiča kot kustosa na antropološko-paleontološkem oddelku omenjenega muzeja med letoma 1914 in 1920.

Obletnici muzeja je tokrat posvečen tudi **Janusov razdelek**. V njem objavljamo prispevek *Christiana Promitzerja* z Oddelka za zgodovino jugovzhodne Evrope na Univerzi v Gradcu o dr. Niku Županiču in Slovenskem etnografskem muzeju v času njegovega ravnateljstva. Avtor poleg Županičevega pomena za nastanek muzeja poudarja, da je delal tudi kot "slovenski" etnolog, čeprav mu to nekateri oporekajo.

Razprave prinašajo razpravo *Gorazda Makaroviča* o gibanju prebivalstva na Slovenskem pred 18. stoletjem. Na podlagi razvojnih demografskih vzorcev z ozemelj s podobnimi družbeno-zgodovinskimi razmerami (celotna Evropa, severozahodna Evropa, Nemčija in Avstrija) je prišel do ocene števila prebivalstva na Slovenskem od 7. do 18. stoletja.

Mirjam Mencej predstavlja v ruralnem okolju vzhodne Slovenije še danes živa magična dejanja zakopavanja raznih predmetov na zemljišče ali v objekte sovaščana z namenom, da bi škodili njemu ali njegovemu pridelku, živini itd.

Bojan Knific obravnava razvoj narodne noše na Slovenskem kot kostuma za posebne priložnosti in opredeljuje njene pojavne oblike in funkcije od srede 19. stoletja do obdobja med vojnama.

Kristina Toplak v svojem prispevku prikazuje orise načina življenja slovenskih likovnih ustvarjalcev v Avstraliji, njihovo likovno produkcijo in vprašanja izražanja etnične identitete.

Alenka Avžlahar predstavlja poglobitve značilnosti osmanskega urbanizma, za osmanska mesta značilno topografijo in stanovanjske kulture prebivalcev v mestih Bosne in Hercegovine v obdobju osmanske vladavine.

Branko Đaković bralce seznanja s tistimi podatki Centra za etnološki atlas v Zagrebu, ki so bili s pomočjo etnoloških vprašalnic do sedemdesetih let 20. stoletja zbrani na območju Slovenije in pokrivajo različne etnološke teme.

Na *Etnomuzejskih straneh* Daša Hribar poroča o razstavi Slovenski priseljenci v Argentini, ki je bila septembra 2003 odprta v argentinskem Nacionalnem muzeju priseljevanja v Buenos Airesu in je nastala v sodelovanju s Slovenskim etnografskim muzejem. O novih pridobitvah Slovenskega etnografskega muzeja v letu 2002 pišeta *Bojana Rogelj Škafar*, ki predstavlja donaciji Alenke Gerlovič (risbe, akvareli, fotografije) in dr. Milka Matičetovega (freska), ter *Nina Zdravič Polič*, ki predstavlja donacijo slik Prijona Maruta.

Sonja Kogej Rus poroča o delovanju Slovenskega etnografskega muzeja v letu 2002, *Nina Zdravič Polič* o treh konferencah Mednarodnega muzejskega sveta v Sloveniji in *Inja Smerdel* o Telekomovi donaciji v sklad "Muzejski čebelnjak".

Pridružujemo se čestitkam našima kustosoma mag. Andreju Dularju, ki je prejel Murkovo priznanje, in mag. Poloni Sketelji, nagrajenki Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu.

In spominjamo se nedavno preminulega prof. dr. Vilka Novaka.

V razdelku *Kritična in informativna bibliografija* poleg vsakoletnih bibliografij sodelavcev Slovenskega etnografskega muzeja objavljamo v prazničnem Etnologu tudi bibliografijo publikacij in tiskov in seznam razstav v obdobju 1983–2003 ter filmografijo Slovenskega etnografskega muzeja.

In na koncu kot vedno predstavljamo nekaj novih publikacij z etnološkimi ali za etnologijo zanimivimi vsebinami.

S prazničnim Etnologom, ki je pred vami, (vsaj za nekaj časa) zaključujem tudi svoje kar dolgoletno (so)urednikovanje. Ob tej priložnosti se zahvaljujem vsem, ki so mi pri delu pomagali: članom in članicam (starega in novega) uredniškega odbora, lektorici, prevajalcem (predvsem Francu Smrketu), oblikovalki, seveda tudi vsem avtorjem in avtoricam, z iskanjem katerih nikoli nisem imela težav. In na koncu se seveda za vso podporo zahvaljujem svojim kolegom in kolegicam iz muzeja.

Prepričana sem, da je Etnolog na pravi poti, o čemer pričajo tudi naslednji citati iz zapisa kolega dr. Rajka Muršiča: "*Slovenska strokovna javnost si ne zna predstavljati etnologije, kulturne antropologije in sorodnih ved brez Etnologa. Glavni razlog za splošno naklonjenost izhajanju te revije ni le v njeni častitljivi starosti /.../ temveč v njenem ključnem pomenu za sedanji trenutek in prihodnost etnološke stroke na Slovenskem.*" In v nadaljevanju: "*V tujini so mi že večkrat omenili Etnologa kot ideal, ki bi se mu radi približali pri svoji strokovni in znanstveni publicistiki ...*"

Prepričana sem, da bo Etnolog tudi v rokah nove urednice ohranil vse dosedanje kvalitete in razvijal še nove.